

Biedrība "Latvijas Mediju ētikas padome"

**Ētikas padomes atzinums
Nr. 14/2025**

Rīgā, 2025. gada 8. augustā

Biedrības "Latvijas Mediju ētikas padome" (turpmāk tekstā – "Biedrība") Ētikas padome (turpmāk – "Ētikas padome") 2025. gada 24. jūlija sēdē šādā sastāvā: Andrejs Mēters, Toms Ostrovskis, Skaidrite Lasmane, Anda Rožukalne, Baiba Liepiņa, Guntars Līcis, Aleksandrs Mirlins, Kristers Pļešakovs, Raivis Spalvēns

konstatē:

[1] Biedrības valde 2025. gada 25. jūnijā saņēma Aivara Lemberga (turpmāk tekstā – "Sūdzības iesniedzējs") iesniegumu (turpmāk tekstā – Sūdzība) par Latvijas Radio un portāla [lsm.lv](https://www.lsm.lv) (abi kopā turpmāk tekstā – Medijs) sižetu un rakstu "Ne tikai Latvijas Bankas prezidents. Politiku «uzmestie» kandidāti augstiem amatiem" (turpmāk tekstā – Materiāli), kas pieejami <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/20.12.2024-ne-tikai-latvijas-bankas-prezidents-politiku-uzmesti-e-kandidati-augstiem-amatiem.a581168/>. Sūdzība iesniegta arī Medijam nepastarpināti.

[2] Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka Materiālos izmantotā frāze "Lemberga stipendiātu lieta" ir nepatiesa, maldinoša un vecina negatīvus stereotipus. Sūdzības iesniedzējs norāda, ka nekad nav pastāvējusi tāda žurnālista dēvētā "Lemberga stipendiātu lieta" un ar to saistītajos jautājumos pret Sūdzības iesniedzēju nav sākts kriminālprocess. Sūdzības iesniedzējs raksta, ka vairāku gadu garumā ir uz to rakstiski norādījis LR1, LTV un lsm.lv redakcijām, taču bez sekmēm. Sūdzības iesniedzējs atsauca uz Latvijas Radio 1 raidījumiem 2010. gadā, kuros nu jau bijušie ģenerālprokurori izteikušies, ka šādu formulējumu "stipendiāti" "stipendiātu lieta" paši neizmanto. Sūdzētājs secina, ka Medijs apzināti izplata maldinošu informāciju, kas veicina negatīvus stereotipus.

Sūdzības iesniedzējs uzskata, ka Medijs ignorē Ētikas kodeksa principus 4.1 Godprātība, 4.4. Faktu un viedokļu nošķirums, 4.6. Informācijas iegūšana un izmantošana, un lūdz izskatīt Sūdzību.

[3] Atbilstoši Biedrības Statūtu 6.2. punktam Biedrības valde Sūdzību nosūtīja Medijam, aicinot izvērtēt tā rīcības atbilstību Ētikas kodeksam un sniegt Biedrībai skaidrojumu.

[4] Atbildes vēstulē, kas adresēta arī Sūdzības iesniedzējam, Partijas "Latvijai un Ventspilij" valdes priekšsēdētājam, Medijs noraida pārmetumus un uzsver, ka nav konstatējis nepatiesas ziņas Materiālos, līdz ar to nav pamata Sūdzībā norādītajai prasībai par ziņu atsaukumu.

Medijs skaidro, ka publicistikas valoda atšķiras no oficiālo juridisko dokumentu valodas. "Saskaņā ar vispārpieņemtiem žurnālistikas standartiem, publikācijās, runājot par kriminālprocesuālām darbībām, lietas būtības izklāstīšanai tiek izmantota vienkāršāka valoda, kas būtu uztverama plašākai auditorijai. Jo īpaši šis princips svarīgs radio žurnālistikā, kur skaņa ir vienīgais veids, kā mediji nodod informāciju, tāpēc tai jābūt ātri un skaidri uztveramai."

Medijs informē, ka LR Ģenerālprokuratūrā ir ticis izmeklēts kriminālprocess par iespējamām slēptiem maksājumiem partijām un individuāliem politiķiem, un neformāli publiskajā telpā gadiem ilgi tas ir saukts par "Lemberga stipendiātu lietu". Plašāks pamatojums tam, kāpēc šī izmeklēšana tiek saistīta ar Sūdzības iesniedzēja vārdu, kā arī citi lietas apstākļi atspoguļoti Latvijas Radio raidījumā:

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/23.03.2023-lemerga-stipendiatu-lieta-vesture-liecinieki-un-izbeigsana-pec-17-gadu-izmeklesanas.a501818/>

[5] Biedrības valde Sūdzību, informāciju par Materiāliem un Medija atbildi nodeva izskatīšanai Biedrības Ētikas padomei atbilstoši Biedrības Statūtu 6.1.1. punktam.

Ievērojot konstatēto, Ētikas padome secina:

[6] Nedz normatīvie akti, nedz Biedrības Statūti vai Ētikas kodekss nedod tai tiesības sniegt apstākļu juridisko vērtējumu un Materiālu atbilstību likumu normām. Biedrības Ētikas padome Materiālus un Sūdzībā norādīto vērtē atbilstoši Biedrības Ētikas kodeksa nosacījumiem.

[7] Ētikas padome uzskata, ka Medijs, lietojot konkrēto frāzi, nav pārkāpis Ētikas kodeksu. Ētikas padomes ieskatā žurnālistiem ir tiesības izvēlēties formulējumus norīšu apzīmēšanai, to skaitā lietot frazeoloģismus, kā notiek šajā gadījumā. Tomēr arī katra frāze var tikt analizēta, pārbaudot vai tajā nav klaji nepatiesi un nesamērīgi aizskaroši vārdi un nozīmes. Var būt gadījumi, kad frāzē būtu ieteicamas korekcijas, tomēr šajā gadījumā Ētikas padome uzskata, ka izmantotā frāze "Lemberga stipendiāti" ir aptuvena un nenorāda uz noziedzīgām darbībām. Tāpat jāņem vērā, ka frāze ir saistīta gan ar reāliem notikumiem, gan Sūdzības iesniedzēja kā publiskas personas un politiķa uzvārdu, līdz ar to Medija tiesības izmantot šo frāzi aizsargā vārda brīvības princips un normas, kas pieļauj, ka publiskas personas un politiķi var pastiprināti tikt pakļauti kritikai.

[8] Ētikas padome uzskata, ka katrs gadījums, kad persona sūdzas par aizskarošu frāžu lietošanu, ir vērtējams individuāli, vadoties no pieejamās informācijas par notikušā apstākļiem, vārdu lietojuma un frāžu piešķirtajām nozīmēm, alternatīvu formulējumu iespējamības publicistikas žanrā. Ētikas padomes sēdē tika apspriests, vai šis gadījums ir salīdzināms ar citā Ētikas padomes sēdē skatīto sūdzību par frāzes "Kariņa privātie avioreisi" nekorektu lietojumu kāda portāla publikācijas virsrakstā, par ko bija sašutusi kāda lasītāja. Lasītāja raizējās, ka šis termins nav korekts, jo premjers reisos lidoja nevis privātās vajadzībās, bet tikai valsts vajadzībās sev un savai komandai, un, ka, veidojot šādus slikti formulētus, pārprotamus virsrakstus, notiek baumu izplatīšana vai neslavas celšana. Toreiz, skatot sūdzību un izvērtējot apstākļus, Ētikas padome uzskatīja, ka būtu bijis pareizi lietot citu terminu, un, lai arī minēto frāzi plaši izmantojuši arī citi mediji, tas to nepadarīja par pareizu; frāzes lietojums liecināja par paviršību. Piemēram, korektāk būtu bijis lietot frāzi "Kariņa speciālie avioreisi", kā to darīja daļa mediju. Arī konkrētais medijs izvērtēja sūdzību un virsrakstu un atzina, ka vārds "privāts" virsrakstā lietots kļūdas (pārteikšanās) dēļ, atvainojās un veica virsrakstā precizējumu. Šis izvērtējums parāda, ka abi minētie gadījumi nav vienādi: Sūdzības iesniedzēja pretenzija ir par mediju vidē gadiem lietotu frazeoloģismu, kas raksturoja sadarbības modeli ar politiķiem un amatpersonām, turpretī frāze "privātie avioreisi", saturēja nepatiesu informāciju un apsūdzību kriminālā pārkāpumā – nodokļu naudas izmantošanā privātajām vajadzībām.

[9] Ievērojot secināto, Andrejs Mēters, Skaidrīte Lasmane, Anda Rožukalne, Baiba Liepiņa, Guntars Līcis, Toms Ostrovskis, Kristers Pļešakovs, Raivis Spalvēns balso, ka Medijs NAV pārkāpis Biedrības Ētikas kodeksu. Aleksandrs Mirlins atturas (*).

Ētikas padomē nolemts:

1. Medija rīcībā NAV konstatēti Biedrības Ētikas kodeksa pārkāpumi.
2. Lēmumu paziņot Sūdzības iesniedzējam un Medijam.
3. Lēmumu publicēt Biedrības interneta vietnē un izplatīt informāciju par to atbilstoši Biedrības Statūtu 6.6. punkta noteikumiem.

(*) Aleksandrs Mirlins atturas, aicinot pieņemt tādu lēmumu, kas nebūtu pretrunā ar 2024. gadā 29. augustā Ētikas padomes atbildi kādai sūdzības iesniedzējai par frāzes "Kariņa privātie avioreisi" nekorektu lietojumu kāda portāla publikācijas virsrakstā.

Sūdzības iesniedzēja raizējās, ka šis termins nav korekts, jo premjers reisos lidoja nevis privātās vajadzībās, bet tikai valsts vajadzībās sev un savai komandai, un, ka, izplatot šādas slikti formulētas, pārprotamas ziņas, notiek baumu izplatīšana vai mērķtiecīga neslavas celšana.

Ētikas padome (Aleksandram Mirlinam sēdē nepiedaloties) uzskatīja, ka šajā situācijā būtu bijis pareizi lietot citu terminu. Skatot konkrētās frāzes lietošanu medijos, Ētikas padome secināja, ka, lai arī šo frāzi plaši izmantojuši arī citi mediji, tas to nepadara par pareizu; tās lietojums liecina par pavisāmību.

Ētikas padome uzsvēra, ka šādas valodas konstrukcijas medijiem būtu jāizvērtē kritiski, termini ir jālieto precīzāk un korektāk, atceroties, ka mediju ētikas godprātības princips paredz tiešanos pēc patiesības. Ētikas padome vērs arī pārējo mediju uzmanību un valodas precīzāku un korektāku lietojumu šajā un citās situācijās. Konkrētajā situācijā pēc sūdzības saņemšanas medijs izvērtēja virsrakstu un atzina, ka vārds “privāts” virsrakstā lietots kļūdas (pārteikšanās) un tam nebija maldinošu ziņu izplatīšanas vai kāda cita ļauna nolūka. Portāls atvainojās un veica virsrakstā precizējumu. Ētikas padome pozitīvi novērtēja portāla rīcību.